

Prilog 4. Protokoli za promatranje nastavnoga sata

U nastavku razrađujemo četiri protokola za promatranje nastavne prakse:

1. promatrač kao učenik,
2. promatrač kao videokamera;
3. točke fokusa;
4. zanimljivi trenutci.

Protokoli za promatranje nastavnoga sata izrađeni su prema vodiču Nacionalnoga odbora za školsku reformu NSRF iz SAD-a. Protokoli su primjenjivi za kolegijalno opažanje u odnosu nastavnik-nastavnik, kao i u odnosu mentor-student.

a. Promatrač kao učenik

Promatrač (student) stavlja se u ulogu učenika. Svrha ovoga protokola jest da nastavnik kao promatrač unaprijedi svoju praksu promatrajući drugoga nastavnika, odnosno student mentora i/ili mentor studenta. Ovaj je protokol izvrstan za kolegijalno opažanje ako nastavu izvodi drugi nastavnik, odnosno student. Budući da je promatrač u ulozi učenika, promatrani se nastavnik ne osjeća evaluirano. Prije promatranja nastave promatrač i promatrani nastavnik trebaju se dogovoriti o tom što bi promatrač htio opažati. Tijekom promatranja promatrač vodi bilješke. Promatrač i promatrani nastavnik trebaju se sastati i nakon promatranja nastave kako bi se osvrnuli na opažanu nastavničku praksu. Važno je da promatrač pitanjima i komentarima ne izazove obrambeni stav kod promatranoga nastavnika kako bi opravdao određene sastavnice promatranoga sata. Posebno je učinkovito promatranje u paru ili utroje, gdje dva odnosno tri promatrača međusobno dijele svoja opažanja te tako nadopunjuju svoje iskustvo opažanja. Primjere pitanja i rečeničnih struktura možete pronaći konzultirajući se s komunikacijskim protokolom. (vidi *Komunikacijski obrazac za kolegijalni dijalog* u Prilogu 3/b).

Tablica 12. Protokol za promatranje – promatrač kao učenik

PROMATRAČ KAO UČENIK	
Promatrač je učenik.	
ZAŠTO?	Promatra da bi učio od drugoga.
KAKO?	Promatra u paru ili trijadama.
ŠTO?	Dogovara što će promatrati.
KOLEGIJALNI DIJALOG: Što smo vidjeli, iskusili i naučili?	

b. Promatrač „snima“

Promatrač je poput videokamere i neprestano bilježi pojedinosti koje promatra, **bez spekulacija i pretpostavki**, na naizgled šturoj i činjeničnoj razini. Svrha je ovoga protokola dvojaka: razvijanje sposobnosti opažanja i stvaranje povjerenja između promatrača i promatranoga nastavnika. Takav način promatranja nastavnoga sata pruža objektivan uvid u slijed aktivnosti i pokazatelje interakcije između učenika i nastavnika. Često je rezultat ovoga protokola podizanje razine svijesti kod promatranoga nastavnika o pojedinostima koje radi nesvjesno ili o „sitnicama“ koje se na satu događaju neopaženo. Prije promatranja nastave promatrani nastavnik treba uputiti promatrača u to što će se događati na satu kako bi mu olakšao vođenje bilješki. Budući da je bilježenje svih pojedinosti prilično iscrpan proces, uputno je trajanje promatranja ograničiti na 10 – 15 minuta. Nakon završetka sata promatrač i promatrani nastavnik sastaju se kako bi rekonstruirali **opažanja koristeći se vođenim bilješkama** i dalje izbjegavajući interpretacije i spekulacije, navođenje neopaženih segmenata i slično.

Tablica 13. Protokol za promatranje – promatrač „snima“

VIDEOKAMERA
Ključ = što promatrač vidi tijekom hospitacija.
ZAŠTO? Da bi se razvila sposobnost opažanja i što objektivnije promatrao nastavni sat. KAKO? Promatrač je poput videokamere – neprestano vodi bilješke, izbjegava interpretacije, spekulacije ili sud. ŠTO? rekonstrukcija promotrenoga iz bilješki
KOLEGIJALNI DIJALOG: Što možemo primijeniti iz bilješki?

c. Točke fokusa

Promatrač bilježi svoja opažanja u odnosu na pojedini aspekt nastavne prakse koji je tada u fokusu. Svrha ovoga protokola jest pomoći promatranomu nastavniku da dublje razumije vlastitu praksu. Preduvjet za uspješno izvođenje ovoga protokola jest velika razina povjerenja između promatrača i promatranoga nastavnika. Za sastanak nakon promatranoga sata izrazito je važna osviještenost da nije riječ o evaluaciji, nego o **dubljem promišljanju nastavničke prakse**. Također je preporučljivo držati se točka fokusa kako bismo ostali fokusirani na dogovoreni aspekt promatranja.

Tablica 14. Protokol za promatranje – točke fokusa

TOČKE FOKUSA
Promatrač i nastavnik dogovore fokus promatranja.
ZAŠTO? Da bismo produbili nastavnikovo razumijevanje i percepciju vlastite prakse. KAKO? Naizmjenice se promatraju promatrani i promatrač kako bismo izgradili povjerenje i uzajamnost. ŠTO? Dokumentiramo promatranje u odnosu na točku fokusa.
KOLEGIJALNI DIJALOG: Što smo čuli, uočili, promotrili?

d. Zanimljivi trenutci

Promatrač bilježi sve što mu se učini zanimljivim i znakovitim, sve što otvara dublja i pronicljiva pitanja. Svrha je ovoga protokola **kolaborativno kreirati nova znanja** koja mogu biti primijenjena na praksu promatrača i promatranoga nastavnika. Ovaj je protokol otvorenijega tipa, bez točno dogovorenih aspekata promatranja. Nakon promatranoga sata promatrač i promatrani nastavnik sastaju se kako bi razmijenili dojmove.

Tablica 15. Protokol za promatranje – zanimljivi trenutci

ZANIMLJIVI TRENUTCI
Promatrač zapaža prekretnice na satu.
ZAŠTO? Da bismo kolaborativno kreirali nova znanja. KAKO? Promatrač dijeli svoju perspektivu o prekretnicama. ŠTO? prisjećanje na trenutke koji su nas zatekli kao posebno zanimljivi ili važni
KOLEGIJALNI DIJALOG: Što se tu ustvari dogodilo?